نازك الملائكة،

دارخورما گەورەکەی عێراق لە میسر ووشك بوو!!

زمناكۆ بورهان قانع

zimnaco@hotmail.com

ژنە شاعیری کۆچکردوو (نازك الملائكة)

ڕۆژی چوار شەممەی ڕابردوو(٢٠/٦/٢٠٠٧) لە قاهیرەی پایتەختی میسر ژنە شاعیری گەورەی عێراق (نازك الملائكة) لە ئەنجامی دابەزینی سوڕی خوێنەوەو لە تەمەنی ٨٤ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد، ژنە شاعیری عێراقی (ریم قیس کبة) کە سەر بە بنەماڵەی مەلائیکەیە گووتی : نازك بە هۆی نەخۆشی و پیرییەوە لە دوا ڕۆژەکانی کۆتاییی ژیانیدا تەندروشتی بە تەواوی تێك چوو کە بووە هۆی گیان لە دەستدانی، ڕۆژێك دوای ئەوە لە نیوەڕی پێنج شەممەدا (٢١/٦/٢٠٠٧) لە گۆڕستانێکی ڕۆژئاوای قاهیرە تەرمەکەیان ناشت.

نازك لە ٢٣ ی ئۆگەستی ساڵی ١٩٢٣ لە بەغدا لە بنەماڵەیەکی ڕوناکبیرو شیعردۆست لەدایك بووەو دایك و باوك و خاڵیشی هەر شاعیر بوون، دایکی کە ناوی (سلمی عبدالرزاق) بوو لە ڕۆژنامەو گۆڤارە ئەدەبیەکاندا بە ناوی دایکی (نزار

الملائكة) شیعرەکانی بڵاو دەکردەوەو باوکیشی (صـادق الملائکـة) چـەندین کتێبـی مەوسوعی گرنگی لـەدوای خـۆی بەجێهێـشت لەوانـە (دائـرة معـارف النـاس) کـە لـە بیست بەرگدا خۆی دەبینێتەوە.

نازناوی مەلائیکە کە بەسەر ئەم بنەماڵەیەدا سەپێنراوە دەگەڕێتەوە بۆ ئـەوەی کـە ئەم بنەماڵەیە خانەوادەیەکی هێمن و لەسەرخۆ بـوون و هەربۆیـە دراوسـێکانیان لـە بەغدا بە مەلائیکە وەسفیان کردوون و پاشان ئەم نازناوە بۆ هەموو نـەوەکانی ئـەم بنەماڵەیە دەگوێزرێتەوەو لە هەمان کاتدا دەبێتە نازناوی ئەدەبی (نازك) یش.

ئەم ژنـە شـاعیرە گەورەیـەی عێـراق لـە خانـەی مامۆسـتایانی بـاڵا زمـانی عـەرەبی خوێنـدوەو سـاڵی ١٩٤٤ بڕوانامـەی دەرچـوونی بەدەسـت هێنـاوەو لـە پـەیمانگای هونــەرە جوانــەکانیش مۆســیقای خوێنــدوەو زمانــەکانی ئــەڵمانی و ئینگلیــزی و فەڕەنسی و لاتینی بەباشی زانیوەو ساڵی ١٩٥٤ لە وولاتە یـەکگرتووەکانی ئـەمریکا خوێندنی تەواو کردووەو دوای دوو ساڵ (١٩٥٦) بڕوانامەی ماجستێری لـە ئـەدەبی بەراووردکاریدا لە زانکۆی (وسکنسن) بە دەست هێناوە.

بەدر شاکر سەیاب خۆشەویستترین هاوڕێی نازك بووەو گوتوویەتی " کاتێك کـە لـە ئامادەیی رومـادی مامۆسـتابووم جارێکیـان نـازك نـەخۆش کـەوت و منـیش لەگـەڵ کۆمـەڵێك لـە هاوڕێکـانم سـەردانی نـازك مـان کـردو بـەردەوام لـەبارەی ئـەدەب و شیعرەوە بیروڕامان ئاڵوگۆڕ دەکرد". سەیاب ٣٨ ساڵ ژیا نازکیش ٨٤ ساڵ تەمەنی بوو.

مەلائیکە لە بواری وانە وتنەوەدا لە کۆلیژی پەروەردە (دار المعلمین العالیـة) ی ئـەو کاتە لە بەغداو پاشان لە زانکۆی بەسرەو دواتر لە زانکۆی کوەیت کاری کردووە، لە پاڵ سەیابدا بە دیارترین پێشەوای شیعری نوێی عەرەبی دادەنرێت کە هـەردووکیان شۆڕشـێکی یاخیگەرانـەیان بـەرپا کـرد بەسـەر شـیعری سـتونی تەقلیـدی و فـۆڕمی شیعریان نوێ کردەوە لە کاتێکدا کە بە ڕیتمی تەفعیلە دەیاننوسی و بـۆ یەکـەمجار شیعری عەرەبییان دەرباز کرد لە وەزن و قافیە.

شاعیر لە ساڵی ١٩٤٧ دا قەسیدە بە ناوبانگەکەی خۆی (کۆلێرا) بڵاوکردەوەو لەهەمان ساڵدا (بەدر شاکر سەیاب) یش قەسیدەی (هل کان حبا)ی بڵاوکردەوەو رەخنەگرەکان ئەم دوو قەسیدەیەیان بە سەرەتای شیعری نوێ وەسف کرد ئەگەر چی بەردەوام رەخنەشیان لێدەگیرا.

نازك لە کتێبەکەیدا (قضايا الشعر المعاصر) یان کە لە هەندێك شوێندا بە (قضايا الشعر الحديث) بڵاوبۆتەوە دەڵێت:" سەرەتای شیعری نوێ ی عەرەبی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ١٩٤٧ لە عێراقداو هەر لە عێڕاقەوەو بگرە لە بەغداوە ئەم بزاوتە شیعرییە پەل و پۆی هاویشتووە بۆ سەرجەم وولاتانی عەرەب (بیرمان نەچێت کاتێك نازك دەڵێت لە بەغداوە ئەم بزاوتە پەل و پۆی هاویشتوە ئێمە نابێت ئەوە لە بیر بکەین کە سەیاب خەڵکی بەسرە بووەو لە گوندی جیکۆرەوە هاتووە بەڵام سەرەتای چالاکیەکانی سەیاب لە ناو بەغدای پایتەخت بووەو لەوێ خوێندویەتی) هەر لەو کتێبەدا نازك ئاماژە بە قەسیدەی کۆلێرا دەدات کە باس لەو پەتایە دەکات کە لەوولاتی میسردا بڵاوبۆتەوە.

یەکەم دیوانی شاعیر دیوانی (عاشقة الليل) بوو لە ساڵی ١٩٤٧ پاشان دیوانەکانی تری بەمجۆرە لە رووی زەمەنەوە ریز دەکرێن:

(شظايا ورماد– ١٩٤٩) ، (قرارة الموجة– ١٩٥٧) ، (شجرة القمر–١٩٦٨) ، (يغير الوانه البحر–١٩٧٠) ، و (مأساة الحياة وأغنية للأنسان–١٩٧٠).

پاشان لە ساڵی ١٩٩٧ دا لە قاهیرەکۆمەڵێك قەسیدەی بە ناوی (الشمس التي وراء القمة) بڵاوکردۆتەوەو کۆی بەرهەمە شیعرییەکانیشی بێجگە لەم کۆمەڵە قەسیدەیەی ساڵی ١٩٩٧ لەلایەن خانەی بڵاوکردنەوەی (دار العودة)ی لوبنانیەوە لە ساڵی ١٩٧١ دا لە دوو بەرگی گەورەدا بە ناوی (ديوان نازك الملائكة) بڵاوبۆتەوە چونكە لە ساڵی ١٩٧١ تاوەکو ١٩٩٧ هیچ بەرهەمێکی ئەوتۆی نەبوو لە بواری شیعردا.

له نێو دیراسه ئەدەبیەکانیدا دەتوانین ئاماژە بە چەند کتێبێکی بدەین لەوانە: (قضايا الشعر المعاصر–١٩٦٢) ، (سايكولوجية الشعر– ١٩٩٢) سەرەڕای دیراسەیەکی سۆسیۆلۆژی بە ناوی (التجزيئية في المجتمع العربي–١٩٧٤) .

مەلائیکە لە شۆڕشی ١٩٥٨ی عەبدولکەریم قاسمدا بە ئاشکرا خۆشحاڵ بوونی خۆی ڕادەگەیەنێت و وەکو سەیاب پێشوازی لە شۆڕشەکە دەکات بەڵام ساڵێك دوای ئەوە هەردووکیان دەبنە نەیاری قاسم و هەریەکەیان بەرەو وولاتێك ڕا دەکەن سەیاب بۆ ئێران و مەلائیکە بۆ لوبنان.

سەرەڕای غیابی مەلائیکە لەم ساڵانەی دواییدا لە کۆڕ و کۆبونەوە روناکبیرییەکان، بەڵام لە ساڵی ١٩٩٦ خەڵاتی (البابطين) وەردەگرێت ئەمەش لەپاش ئەوە هات کە لە چلەکانی سەدەی رابردوودا خزمەتێکی زۆری کردووە بە شیعری عەرەبی.

لە ١٩٩٩/٥/٢٥ خانەی ئۆپێرای میسری ئاهەنگێکی ڕێزلێنانی بەبۆنەی تێپەڕ بوونی نیو سەدە بەسەر دەرکەوتنی بزاوتی شیعری نوێ لە نیشتیمانی عەرەبدا سازکردو دەبوو لەو ئاهەنگەدا نازك بەشدار بوایە بەڵام بەهۆی نەخۆشیەوە نەیتوانی بەشداری بکات، لەگەڵ ئەوەشدا کۆمەڵێکی زۆر لە شاعیر و رەخنەگرە دیارەکانی میسر و عەرەب بەشداریان لەو ئاهەنگەدا کرد، ئەمە سەرەڕای ئامادەبوونی مێردەکەی نازك دکتۆر (عبدالهادي محبوبة) کە تەنها کوڕێکی لە نازك هەبوو بە ناوی (البراق).

سەرچاوەکان:

١- http://news.bbc.co.uk
٢- http://www.elaph.com
٣- http://www.poetsgate.com
٤- http://www.alarabiya.net